

mgr Paweł Rafałowicz

Umowy w obrocie gospodarczym

UMOWY O ŚWIADCZENIE USŁUG (dzieło, zlecenie, przechowanie)

Umowa o dzieło, umowa zlecenia i umowa przechowania to przykłady umów o świadczenie usług. Innymi umowami o świadczenie usług regulowanymi przepisami Kodeksu cywilnego (tzw. umowy nazwane) są np. umowa o roboty budowlane czy umowa przewozu.

Umowy o świadczenie usług polegają na zobowiązaniu dłużnika do wykonania na rzecz wierzyciela określonej **usługi**, a więc **określonej czynności na czyjąś rzecz. Ich celem jest zaspokojenie różnorodnych potrzeb uczestników obrotu.**

Uwaga! Do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane przepisami, a występują w obrocie (tzw. umów nienazwanych), stosuje się odpowiednio przepisy o **zleceniu** (art. 750 k.c.). Do umów nienazwanych należą m.in. umowa o udzielanie korepetycji, umowa o poradę lekarską, umowa o opiekę nad dzieckiem, umowa o pielęgnację zieleni.

ZADANIA

1. Jaką umowę tworzy zobowiązanie do:
 - uszycia sukienki,
 - nieodpłatnej naprawy odbiornika telewizyjnego,
 - cyklicznego sprzątania nieruchomości,
 - wyczyszczenia tapicerki samochodowej?
2. Jaką umowę zawierasz w sytuacji, gdy:
 - wjeżdżasz swoim samochodem na parking strzeżony,
 - wjeżdżasz swoim samochodem na parking niestrzeżony,
 - prosisz kolegę, aby kupił ci pączka,
 - idziesz do fryzjera (cena twojej usługi wynosi 100 zł),

- zostawiasz kurtkę w szatni (a w niej portfel),
- zostawiasz w przechowalni bagażu na dworcu swoją walizkę,
- zostawiasz swoją walizkę na dworcu w skrytce bagażowej?

Umowa o dzieło (art. 627 k.c.)

1. Strony – przyjmujący zamówienie i zamawiający
2. Przedmiot świadczenia – dzieło i wynagrodzenie
3. Treść – zobowiązanie **przyjmującego zamówienie** do wykonanie oznaczonego **dzieła** oraz zobowiązanie zamawiającego do zapłaty **wynagrodzenia**

Oprócz tego przyjmujący zamówienie zobowiązany jest do przeniesienia własności i wydania rzeczy, zaś zamawiający - do jego odebrania (art. 643 k.c.).

Umowa ta jest umowa konsensualną i dwustronnie zobowiązującą.

Umowa ta jest umowa **rezultatu**. Oznacza to, że o wykonaniu umowy świadczy osiągnięcie konkretnego, zamierzonego celu.

Forma umowy: dowolna (art. 60 k.c.)

Dziełem jest:

- oznaczony w umowie zindywidualizowany wytwór ludzkiej działalności
- efekt z góry określony, obiektywnie osiągalny i subiektywnie pewny
- rezultat może polegać na stworzeniu czegoś (np. uszycie garnituru) lub zmianie w istniejącym stanie rzeczy (np. naprawa zegarka).

Dzieło:

- ma charakter przyszły (w chwili zawarcia umowy jeszcze nie istnieje);
- posiada postać materialną (np. uszycie garnituru) lub niematerialną ucieleśnioną (np. namalowanie obrazu); dziełem nie są postaci niematerialne (np. wygłoszenie wykładu);
- musi poddawać się testowi na istnienie wad (zob. art. 636-638 k.c.).

Wynagrodzenie za wykonanie dzieła może być dwojakie: **kosztorysowe** lub **ryczałtowe**.

Wynagrodzenie kosztorysowe jest to zestawienie planowanych prac i przewidywanych wydatków (art. 629 k.c.). Ważne jest to, że gdy zestawienie sporządził zamawiający,

przyjmujący zamówienie może żądać odpowiedniego podwyższenia wynagrodzenia; gdy kosztorys sporządził przyjmujący zamówienie – może on żądać wynagrodzenia tylko wtedy, gdy mimo zachowania należytej staranności nie mógł przewidzieć konieczności prac dodatkowych (art. 630 k.c.)

Z kolei **wynagrodzenie ryczałtowe** jest to wynagrodzenie z góry ustalone, które nie może podlegać podwyższeniu, chociażby w czasie umowy nie można było przewidzieć jej rozmiaru lub kosztów prac (art. 632 § 1 k.c.)

Przykład:

Hydraulik (przyjmujący zamówienie) ocenił, że naprawa łazienki w twoim domu (jesteś zamawiającym, a zakres prac obejmował skucie kafelek i położenie nowych, wymianę wanny, zlewu oraz baterii) wyniesie 1000 zł. Podczas remontu zauważył jednak, że rury są przerdzewiałe i w krótkim czasie nie będą nadawały się do użytku. Hydraulik, nie informując ciebie, zakupił nowe rury, wymienił stare oraz wykonał pozostałe prace. Nie może on jednak domagać się od ciebie zwrotu pieniędzy za zakupione rury oraz wykonaną pracę, ponieważ wykraczały one poza zakres umowy, nie wyraziłeś na nie zgody (art. 630 § 2 k.c.), a ponadto umówiliście się na wynagrodzenie ryczałtowe.

Dopuszczalne jest również wynagrodzenie **mieszane** (np. „robocizna” ustalona ryczałtem, a kosztorys odnosi się do materiałów).

Zapłata wynagrodzenia zasadniczo odbywa się w chwili oddania rzeczy zamawiającemu (art. 642 k.c.).

Zapamiętaj także, że:

1. **Metodę** wykonania dzieła określa **przyjmujący zamówienie**; przyjmujący zamówienie może uwzględnić wskazówki zamawiającego, ale musi poinformować, że wskazówki te mogą negatywnie wpłynąć na wykonanie przedmiotu świadczenia (art. 634 k.c.).
2. Zasadniczo przyjmujący zamówienie decyduje się również o wyborze materiałów (zob. art. 633 k.c.). Jeśli materiał się nie nadaje do prawidłowego wykonania dzieła, przyjmujący zamówienie również musi o tym poinformować (art. 634 k.c.).
3. Przyjmujący zamówienie nie ma obowiązku osobistego wykonania dzieła (np. gdy idziesz do fryzjera, może ściąć cię uczeń szkoły fryzjerskiej, a nie twój ulubiony fryzjer).

4. Gdy zachodzi potrzeba, zamawiający musi współpracować z wykonawcą (np. gdy krawiec szyje sukienkę lub garnitur musi z ciebie zebrać miarę); ostatecznie wykonawca bez takiego działania będzie mógł odstąpić od umowy (art. 640 k.c.).
5. Zamawiający może odstąpić od umowy wówczas, gdy przyjmujący zamówienie opóźnia się z realizacją umowy tak dalece, że jest prawdopodobne, żeby udało ukończyć się dzieło w czasie umówionym.

Przykład: jeśli zamawiasz sukienkę ślubną, która ma być gotowa na trzy dni przed ślubem, a dwa dni przed terminem oddania krawcowa mówi ci, że nie zaczęła nawet jej szyć, to z dużą dozą prawdopodobieństwa w normalnym toku pracy nie zdąży wykonać swojego zobowiązania. Wówczas masz prawo odstąpić od umowy.

6. Śmierć którejkolwiek ze stron nie skutkuje, co do zasady jej wygaśnięciem, chyba że wykonanie umowy zależy od osobistych przymiotów przyjmującego zamówienie (art. 645 k.c.).

Umowa zlecenia (art. 734 k.c.)

1. Strony: przyjmujący zlecenie (zleceniobiorca, mandatariusz) i dający zlecenie (zleceniodawca, mandat)
2. Przedmiot świadczenia: czynność prawna, a co do zasady (choć nie zawsze) wynagrodzenie
3. Treść – zobowiązanie zleceniobiorcy do dokonania czynności prawnej na rzecz zleceniodawcy.

Czynność prawna – czynność wykreowana przez prawo i wywierająca skutki prawne (np. zawarcie umowy, odstąpienie od umowy, wypowiedzenie, złożenie pozwu przez reprezentującego cię w sprawie adwokata)

Wynagrodzenie dla przejmującego zamówienie zasadniczo się należy (art. 735 k.c.). Aby zlecenie było nieodpłatne, musi to wynikać wprost z umowy lub okoliczności (zob. art. 744 k.c.)

Umowa zlecenia jest umową **konsensualną**. Co istotne, w przeciwieństwie do umowy o dzieło, jest to umowa **starannego działania** ponieważ zleceniobiorca nie odpowiada za ostateczny rezultat, ma natomiast działać z należytą starannością.

Przykład:

Zlecasz koledze, aby podczas licytacji wylicytował ci mieszkanie, jednak nie więcej niż za 500.000 zł. Miałeś mu za to zapłacić 2.000 zł. Niestety, nie udało się, twój kolega został „przelicytowany”. Nie oznacza to jednak, że wasza umowa zlecenia jest nieważna czy nieskuteczna. Jeśli kolega wykonywał swoje zadanie z należytą starannością (np. dopiero po wywołaniu wyższej aniżeli ustalona kwocie nie brał już udziału w licytacji), to nie możesz mu odmówić zapłaty umówionego wynagrodzenia.

Zleceniodawca może wykonać zlecenie jako **zastępca bezpośredni (pełnomocnik)** lub **zastępca pośredni**:

1. Zasadniczo zleceniobiorca działa jako **pełnomocnik** zleceniodawcy (tzw. **zastępstwo bezpośrednie**). W takiej sytuacji, oprócz umowy zlecenia, zleceniodawca udziela **pełnomocnictwa** zleceniobiorcy do działania w imieniu zleceniodawcy w jego imieniu i na jego rzecz; wówczas skutki dokonywanej czynności **rodzą się między zleceniodawcą a osobą trzecią**.

Przykład:

Chcesz kupić mieszkanie, jednak wyjeżdżasz na zagraniczną wycieczkę i nie możesz stawić się u notariusza. Wówczas masz możliwość zawrzeć umowę zlecenia z kimś, np. ze swoim bratem, i udzielić mu pełnomocnictwa, aby w twoim imieniu i na twoją rzecz nabył mieszkanie. Wówczas stroną umowy będziesz ty jako kupujący, a nie twój brat.

2. **Zastępstwo pośrednie** – zleceniobiorca działa we własnym imieniu i na własną rzecz, ale ma obowiązek zwrócić wszystko, co otrzymał w związku z zawarciem umowy (art. 740 zdanie 2 k.c.)

Przykład:

Jeśli nie udziелisz pełnomocnictwa swemu bratu, wówczas on stanie się stroną umowy jako kupujący, ale będzie wobec ciebie zobowiązany do tego, aby przenieść na ciebie własność mieszkania. Zatem aby w pełni zrealizować umowę zlecenia, muszą zajść dwie umowy sprzedaży nieruchomości: pierwsza - między osobą trzecią (sprzedawcą) a twoim bratem - zleceniobiorcą (kupującym), zaś druga - między zleceniobiorcą (już jako sprzedawcą) a tobą - zleceniodawcą (kupującym).

Zapamiętaj:

1. W umowie zlecenia istnieje reguła osobistego wykonania zlecenia. Powierzenie wykonania zlecenia osobie trzeciej (tzw. **substytutowi**) może nastąpić wyłącznie gdy to wynika z umowy lub ze zwyczaju lub gdy przyjmujący zlecenie jest zmuszony przez okoliczności.

Przykład:

Chcesz, aby w sprawie sądowej reprezentował się najpopularniejszy wrocławski radca prawny, jednak przychodząc na rozprawę widzisz, że zamiast niego przyszedł jego aplikant. Taka sytuacja jest dopuszczalna, bo zwyczajem jest, że mecenasi zastępowani są przez swoich aplikantów.

2. W przypadku śmierci przyjmującego zlecenie zasadą jest, że zlecenie wygasa (art. 748 k.c.). Strony mogą jednak w tej kwestii postanowić inaczej.

Forma umowy: dowolna (art. 60 k.c.)

UWAGA! Gdy zleceniobiorca jest pełnomocnikiem, czasem pełnomocnictwo musi mieć formę szczególną, np. w przypadku zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości wymagana jest forma aktu notarialnego pod rygorem nieważności, również pełnomocnictwo musi zostać w takiej formie udzielone.

Przykład:

W powyższym przykładzie dotyczącym kupna mieszkania musisz udzielić pełnomocnictwa w formie aktu notarialnego pod rygorem nieważności, jednak umowa zlecenia może być zawarta w dowolnej formie (nawet ustnie).

Umowa przechowania (art. 835 k.c.)

Przez umowę przechowania jedna z jej stron (przechowawca) zobowiązuje się do przechowania w stanie niepogorszonym rzeczy ruchomej drugiej strony umowy (składającego), która tę rzecz w przechowanie oddaje.

Przykład: umowę przechowania zawierasz zawsze, ilekroć podczas wizyty u lekarza czy fryzjera pozostawiasz kurtkę na wieszaku; jeśli bowiem usługodawca wystawił wieszak, oznacza to, że przyjmuje na siebie obowiązek sprawowania pieczy nad kurtką, którą zostawisz (ale już nie nad rzeczami, którymi zostawiasz w kieszeni, chyba że poinformujesz kogoś o pozostawieniu tam rzeczy, a przechowawca ten fakt zaakceptuje).

Zapamiętaj!

1. **Istotą przechowania** jest przyjęcie przez przechowawcę **obowiązku pieczy** na powierzoną mu rzecz. Nie jest więc możliwe zawarcie umowy przechowania, w której przechowawca nie byłby zobowiązany do jej sprawowania. Wynika to z faktu, że przechowawca musi zwrócić rzecz w stanie niepogorszonym.
2. Umowa przechowania jest **czynnością realną**, co oznacza, że do zawarcia umowy z niej wynikający powstaje skutek **zgodnych oświadczeń woli** jej stron oraz **wydanía** rzeczy przechowawcy.
3. Forma: dowolna (art. 60 k.c.).
4. Umowa przechowania może być zawarta **na czas oznaczony lub nieoznaczony**.
5. Kwestię **odpłatności** umowy przechowania ustawodawca pozostawił uznaniu stron. Strony mogą zatem ustalić odpłatność lub nieodpłatność przechowania. W braku stosownych postanowień umownych stosuje się art. 836 k.c., który wprowadza domniemanie odpłatności przechowania.

Po dzisiejszych zajęciach:

1. Wiesz, jak nazywają się strony tych ww. umów;
2. Potrafisz ustalić świadczenia stron;
3. Po przedmiocie świadczenia i obowiązkach stron potrafisz rozróżnić, z jaką umową mamy do czynienia;
4. Wiesz, czy umowy mają charakter pieniężny;
5. Wiesz, w jakiej formie należy zawrzeć określone umowy;
6. Znasz cechy dzieła;
7. Znasz rodzaje wynagrodzeń w umowie o dzieło, potrafisz je rozróżnić i znasz skutki ich zastosowania;
8. Wiesz, co jest przedmiotem zlecenia i przedmiotem o świadczenie usług;
9. Wiesz, jakie przepisy stosować do umów nienazwanych o świadczenie usług;

10. Znasz rodzaje zastępstw w umowie zlecenia i dostrzegasz między nimi różnice;
11. Wiesz, co jest istotą umowy przechowania.